

(Rättsakter som antagits med tillämpning av avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen)

Förklarande rapport om protokollet till konventionen från 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

(Text godkänd av rådet den 14 oktober 2002)

(2002/C 257/01)

I. INLEDNING

Frankrike lade i juni 2000 fram ett utkast till instrument om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater. Initiativet togs mot bakgrund av slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors den 15–16 oktober 1999, där man drar slutsatsen att grov ekonomisk brottslighet är en av de sektorer som har särskild betydelse och att penningtvätt är en central del i den organiserade brottsligheten och bör utrotas varhelst den förekommer. I initiativet togs också hänsyn till resultaten av de ömsesidiga utvärderingar avseende genomförandet av de internationella förpliktelserna i fråga om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål som utförts på grundval av den gemensamma åtgärden från 1997 ⁽¹⁾.

Initiativet utarbetades ursprungligen som en ny konvention avsedd att komplettera i synnerhet Europarådets konvention från 1959 om inbördes rättshjälp i brottmål (nedan kallad Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp) och den konvention som antogs den 29 maj 2000 ⁽²⁾ om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (nedan kallad konventionen från 2000). Under förhandlingarna ändrades instrumentet till ett protokoll till konventionen från 2000 och kompletterades med vissa bestämmelser som inte fanns med från början (artiklarna 3 och 9). En bestämmelse om avskaffande av kravet på dubbel straffbarhet i det ursprungliga utkastet utelämnades i protokollet.

Den 16 oktober 2001 ⁽³⁾ upprättade rådet protokollet, som alla medlemsstater undertecknade samma dag. Norge och Island meddelade rådet att de samtyckte till innehållet i den bestämmelse som de omfattas av (artikel 8). Ett uttalande från rådet om kravet på dubbel straffbarhet och andra frågor rörande

beslut om avslag på framställningar togs till protokollet vid det rådsmöte då instrumentet antogs ⁽⁴⁾.

II. ALLMÄNNA IAKTTAGELSER

Såsom framgår av ingressen till protokollet, skall protokollets bestämmelser fogas till konventionen från 2000 och utgöra en integrerad del av denna. Detta betyder att bestämmelserna i konventionen från 2000 skall gälla för protokollets bestämmelser och omvänt – på samma sätt som om de alla hade ingått i samma instrument. Konventionen från 2000 kompletterar i sin tur Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp, 1978 års tilläggsprotokoll till den konventionen samt Schengenavtalets tillämpningskonvention och Beneluxfördraget (se artikel 1 i konventionen från 2000). Detta betyder bl.a. att bestämmelserna i artikel 24 i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp om definitionen av "judiciell myndighet", artikel 3 i samma konvention om verkställandet av framställningar, artikel 4 i konventionen från 2000 om formaliteter och förfaranden för verkställandet av framställningar och artikel 6 i konventionen från 2000 om möjligheten att göra framställningar via fax eller e-post på ett sådant sätt att den mottagande medlemsstaten kan fastställa äktheten och om direkt översändande av framställningar mellan rättsliga myndigheter även skall gälla för de åtgärder som föreskrivs i protokollet. Protokollets bestämmelser är i likhet med Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp och konventionen från 2000 generellt tillämpliga, med ett viktigt undantag – bestämmelserna i artikel 1 gäller endast för vissa brott.

Protokollets bestämmelser kan indelas i tre olika delar, nämligen hjälp med information om bankkonton (artiklarna 1–4), kompletterande framställningar (artiklarna 5 och 6) och skäl för vägran (artiklarna 7–10). Artiklarna 11–16 innehåller bestämmelser om reservationer, ikraftträdande, anslutande nya medlemsstater, Islands och Norges ställning och ikraftträdande för dessa länder samt depositarie.

⁽¹⁾ Gemensam åtgärd om införande av en ordning för utvärdering av tillämpning och genomförande på nationell nivå av internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten (EGT L 344, 15.12.1997, s. 7.)

⁽²⁾ EGT C 197, 12.7.2000, s. 1. Se också den förklarande rapporten om konventionen i EGT C 379, 29.12.2000, s. 7.

⁽³⁾ EGT C 326, 21.11.2001, s. 1.

⁽⁴⁾ Rådets uttalande har följande lydelse: "Rådet noterar att debatten om avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet inte har gjort det möjligt att fastställa medlemsstaternas slutliga ståndpunkt i denna fråga. Rådet är enigt om att frågan om beslut om avslag på framställningar om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, och särskilt beslut om avslag som grundas på kravet om dubbel straffbarhet, skall tas upp till förnyad behandling av rådet två år efter det att protokollet trätt i kraft mot bakgrund av all information som rådet och Eurojust erhåller enligt artikel 10 i protokollet."

III. SYNPKUNKTER PÅ ENSKILDA ARTIKLAR

A. Information om bankkonton

Artiklarna 1–4 i protokollet innehåller bestämmelser som syftar till att förbättra den ömsesidiga hjälpen i fråga om den information som banker har hand om. Artikel 1 kan användas för att få information om bankkonton, när den ansökande medlemsstaten anser att informationen sannolikt har avsevärd betydelse för en inledd utredning. I artikel 2 finns bestämmelser om hur man kan få information om transaktioner som har genomförts under en bestämd period på ett visst konto, och artikel 3 innehåller bestämmelser om hjälp med att övervaka transaktioner som kan komma att äga rum på ett visst konto. I artikel 4 finns bestämmelser som skall garantera att hjälp som lämnas enligt artiklarna 1–3 inte avslöjas för kontoinnehavaren eller tredje man.

Artikel 1: Begäran om information om bankkonton

Enligt denna artikel är medlemsstaterna skyldiga att på begäran i konkreta fall spåra bankkonton på sitt territorium, och därigenom är medlemsstaterna indirekt skyldiga att införa en mekanism för att tillhandahålla den begärda informationen. Skyldigheternas räckvidd begränsas av punkterna 2, 3 och 5. Syftet med punkt 4 är att i möjligaste mån begränsa framställningen till vissa banker och/eller konton och att underlätta verkställandet av framställningen.

Artikel 3 i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 4 i konventionen från 2000 skall tillämpas på formaliteter och förfaranden.

Punkt 1

Skyldigheten i första stycket innebär att bankkonton skall kunna spåras inom hela den anmodade medlemsstatens territorium. Medlemsstaterna åläggs enligt punkt 1 ingen skyldighet att upprätta ett centralt register över bankkonton utan de ges frihet att själva besluta hur de skall uppfylla bestämmelsen på ett effektivt sätt. Om den anmodade staten lyckas spåra några bankkonton på sitt territorium, är den skyldig att förse den ansökande staten med bankkontonumren och alla uppgifter om bankkontona. Den ansökande medlemsstaten kan på grundval av denna information vilja göra en framställning enligt artikel 2 eller 3, med hjälp av det förenklade förfarandet i artikel 6.

Skyldigheten begränsas till konton som en *fysisk* eller *juridisk person* som är *föremål för en brottsutredning* innehar eller kontrol-

lerar. Även konton för vilka en sådan person innehar *fullmakt* skall på vissa villkor ingå (andra stycket).

Under förhandlingarna förutsattes det att konton som den person som är föremål för utredning *kontrollerar* omfattar konton som personen är den verkliga ekonomiska förmånstagaren till och att detta gäller oberoende av om dessa konton innehas av en fysisk person, en juridisk person eller ett organ som agerar i egenskap av eller för fonder eller andra instrument för att förvalta fonder för ett särskilt ändamål, där instiftarna eller förmånstagarna inte är kända. Begreppet ekonomisk förmånstagare bör tolkas i enlighet med artikel 3.7 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar ⁽¹⁾, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG av den 4 december 2001 ⁽²⁾ (nedan kallat direktivet om penningtvätt).

Konton för vilka den person som är föremål för rättsliga förfaranden har *fullmakt* omfattas i sig av begreppet "konton som kontrolleras av" men en särskild bestämmelse (andra stycket) gäller för sådana konton. De ingår inte automatiskt. Det förutsätts att den ansökande staten har begärt just denna information. Det förutsätts vidare att informationen kan tillhandahållas inom rimlig tid. Denna formulering medför en skyldighet för den anmodade medlemsstaten, som dock inte innebär att denna stat på alla sätt skall försöka samla in informationen, oavsett hur tids- och kostnadskrävande detta kan vara, utan endast att sätta in resurser, som är rimliga i förhållande till ärendets betydelse och angelägenhet. Den anmodade staten kommer att kunna göra denna bedömning på grundval av den information som den ansökande staten skall tillhandahålla enligt punkt 4. En anledning till dessa restriktioner är att det ofta är svårare att få information om fullmakter, även om den "finns hos den kontoförande banken". Informationen kanske till exempel inte är tillgänglig via bankhuvudkontorets datasystem utan måste hämtas från bankens lokalkontor. Den efterfrågade informationen kan i vissa fall föreligga endast i form av andra akter än datafiler.

Punkt 2

I denna punkt klargörs det att skyldigheten att lämna information skall gälla endast i den mån informationen finns hos den kontoförande banken. Protokollet innebär följaktligen inte några nya skyldigheter för medlemsstaterna att spara information om bankkonton. Bestämmelser om att sådan information skall sparas, vilka inte skall behandlas i ett instrument inom tredje pelaren, finns i synnerhet i artikel 4 i direktivet om penningtvätt.

⁽¹⁾ EGT L 166, 28.6.1991, s. 77.

⁽²⁾ EGT L 344, 28.12.2001, s. 76.

Punkt 3

I punkt 3 föreskrivs det att den skyldighet som fastställs i artikel 1 endast skall gälla vissa brott. Detta är ett avsteg från den normala regeln för ömsesidig hjälp i brottmål – både Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp och protokollet till denna samt konventionen från 2000 har ett generellt tillämpningsområde. Bestämmelserna i denna punkt är resultatet av en kompromiss mellan de medlemsstater som ville ha ett generellt tillämpningsområde, dem som föredrog (olika) strafftrösklar och dem som föredrog en förteckning över brott. Den slutliga texten godkändes mot bakgrund av den arbetsbörda som verkställandet av en framställning om information om bankkonton kan medföra och det faktum att det rör sig om en ny åtgärd, som inte föreskrivs i något tidigare instrument om ömsesidig hjälp i brottmål och hittills inte funnits att tillgå i vissa medlemsstater. Bestämmelsen i punkt 6 om att rådet i framtiden får besluta att utvidga tillämpningsområdet till andra typer av brott är en del av kompromissen.

Den valda lösningen är att det aktuella brottet måste omfattas av minst ett av tre alternativ. Det första alternativet är en kombination av strafftrösklarna i båda staterna – fyra år i den ansökande staten och två år i den anmodade staten (första strecksatsen). Det andra och det tredje alternativet är förteckningar över brott, nämligen förteckningarna över brott i Europokonventionen (andra strecksatsen) eller brott som avses i instrumenten om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, i den mån de inte omfattas av Europolförteckningen (tredje strecksatsen).

Hänvisningen till de brott som tas upp i Europokonventionen i dess gällande lydelse innebär att alla brott i artikel 2 i den konventionen och i bilagan till konventionen ingår⁽¹⁾. Det bör noteras att hänvisningen till Europokonventionen inte omfattar en hänvisning till kriterierna i artikel 2 i fråga om faktiska omständigheter som visar på förekomsten av en brottslig organisation eller struktur eller att på en gemensam lösning är nödvändig.

De brott som avses i artikel 2 i Europokonventionen den dag som denna rapport offentliggörs är

- terrorism,
- olaglig narkotikahandel⁽²⁾,
- olaglig handel med nukleära och radioaktiva ämnen,
- illegala nätverk för invandring,

⁽¹⁾ Hänvisningen till Europokonventionen omfattar rådets beslut av den 3 december 1998 om komplettering av definitionen av brottslighetsformen människohandel i bilagan till Europokonventionen (EGT C 26, 30.1.1999, s. 21), och protokollet av den 30 november 2000 om ändring av artikel 2 och av bilagan till Europokonventionen (EGT C 358, 13.12.2000, s. 1).

⁽²⁾ Med "olaglig narkotikahandel" i artikel 2 åsyftas de brott som räknas upp i artikel 3.1 i Förenta nationernas konvention av den 20 december 1988 mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen, samt i de bestämmelser som ändrar eller ersätter denna konvention.

- människohandel,
- handel med stulna fordon,
- brott som begåtts eller misstänks bli begångna i samband med terroristaktiviteter och som riktar sig mot liv, hälsa, personlig frihet och egendom,
- penningtvätt som har samband med dessa typer av brottslighet eller deras särskilda former, och
- brott som hör samman med sådan brottslighet⁽³⁾.

De brott som avses i bilagan till Europokonventionen⁽⁴⁾ är

- mord och grov misshandel,
- olaglig handel med mänskliga organ och vävnader,
- människorov, olaga frihetsberövande och tagande av gisslan,
- rasism och främlingsfientlighet,
- organiserade stölder,
- olaglig handel med kulturföremål, inklusive antikviteter och konstverk,
- svindleri och bedrägeri,
- beskyddarverksamhet och utpressning,
- förfalskning och illegal efterbildning (piratkopior),
- förfalskning av administrativa dokument och handel med förfalskningar,
- falskmynteri och förfalskning av betalningsmedel,
- databrott,
- mutbrott och bestickning,
- olaga handel med vapen, ammunition och sprängämnen,
- olaga handel med hotade djurarter,

⁽³⁾ Brotts som begås för att anskaffa medel till att begå de uppräknade gärningarna, för att underlätta eller utföra dessa gärningar eller som begås i syfte att undgå lagföring och straff för dessa gärningar (se artikel 2.3.2 i Europokonventionen).

⁽⁴⁾ I bilagan erinras det om att behörigheten i enlighet med artikel 2.2 även omfattar penningtvätt som hänför sig till denna typ av brottslighet och andra brott som hör samman med sådan brottslighet.

- olaga handel med hotade växtarter och växtsorter,
- brottslighet till skada för miljön,
- olaga handel med hormonsubstanser och andra tillväxsubstanter.

1995 års konvention om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och protokollen till denna omfattar brott som redan i stor utsträckning, om inte fullständigt, finns upptagna i Europols förteckning. Dessa är följande:

- Bedrägerier som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.
- Uppsåttligt upprättande eller avsiktlig presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument med samma effekt (om detta inte redan är straffbart som ett centralt brott eller som medverkan, anstiftan eller försök att begå bedrägeri) ⁽¹⁾.
- Mutbrott som skadar eller sannolikt kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.
- Bestickning som skadar eller sannolikt kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.
- Penningtvätt som är relaterad till vinning av bedrägerier enligt ovan, åtminstone i allvarliga fall, samt till mutbrott och bestickning enligt ovan.

Punkt 4

Texten i punkt 4 infördes med tanke på den arbetsbörda som verkställandet av framställningar om information kan innebära. Den ålägger den ansökande staten vissa skyldigheter. Syftet är att i möjligaste mån begränsa framställningen till vissa banker och/eller konton och att underlätta verkställandet av framställningen. Den ålägger den ansökande staten en skyldighet att noga överväga om informationen "sannolikt är av betydande värde för utredningen av brottet" och att uttryckligen ange detta i framställningen (första strecksatsen) samt att noga överväga till vilken eller vilka medlemsstater den bör sända sin framställning (andra strecksatsen).

Punkt 4 innebär att den ansökande medlemsstaten inte får utnyttja denna åtgärd för att "fiska efter" information från någon – eller alla – medlemsstater, utan den måste rikta framställningen till en medlemsstat som sannolikt kan lämna den begärda informationen. Bestämmelsen ger dock inte den anmodade staten rätt att ifrågasätta om den begärda informationen sannolikt är av betydande värde för den aktuella utredningen enligt den första strecksatsen i punkten.

⁽¹⁾ Se artikel 1.3 i konventionen från 1995.

Framställningen bör också innehålla information om de banker som förmodas föra dessa konton, om sådan information finns tillgänglig (andra strecksatsen). Av detta följer att den ansökande medlemsstaten bör försöka begränsa sin framställning till vissa typer av bankkonton och/eller till konton som enbart förs av vissa banker. På så sätt kan den anmodade medlemsstaten begränsa verkställandet av framställningen.

Enligt den tredje strecksatsen skall den ansökande medlemsstaten också lämna den anmodade medlemsstaten all övrig information som kan underlätta verkställandet av framställningen. Även här infördes denna bestämmelse med tanke på den arbetsbörda som verkställandet kan medföra.

Punkt 5

I punkt 5 föreskrivs det att medlemsstaterna för verkställandet av en framställning enligt artikel 1 får ställa samma villkor som de tillämpar för framställningar om husrannsakan och beslag. Detta ger medlemsstaterna möjlighet att kräva dubbel straffbarhet och överensstämmelse med egen lagstiftning i samma utsträckning som de får tillämpa dessa krav i samband med framställningar om husrannsakan och beslag. Artikel 10 innehåller en uppföljningsmekanism, så att det skall gå att se vilka avslag som avser åsidosättandet av dessa villkor.

Kravet på dubbel straffbarhet torde normalt vara uppfyllt för de brott som omfattas av punkt 3. Men om det utredda brottet inte är ett brott i den anmodade staten får dubbel straffbarhet utnyttjas som grund för avslag.

En medlemsstats rätt att låta verkställandet vara beroende av villkoret att framställningen skall *överensstämma med dess lagstiftning* måste tolkas mot bakgrund av skyldigheterna i artikeln. Den anmodade medlemsstaten får inte äventyra den praktiska effekten av punkterna 1–4 i artikeln genom att tillämpa dessa villkor. En medlemsstats möjligheter att vägra hjälp på grund av att framställningen inte överensstämmer med dess lagstiftning är därför begränsade. Detta innebär till exempel att en medlemsstat inte kan avslå en begäran som lämnats in enligt artikel 1 enbart på grund av att dess nationella lagstiftning inte föreskriver att information får lämnas om befintliga bankkonton under en brottsutredning, eller därför att det i de nationella bestämmelserna om husrannsakan och beslag normalt föreskrivs en högre tröskel än den som anges i punkt 3. Å andra sidan ger bestämmelsen möjlighet att göra en domstolskontroll i den anmodade medlemsstaten. Eftersom det saknas gemensamma regler i detta avseende, kan kontrollens art skilja sig åt mellan de olika medlemsstaterna. Rent allmänt innebär det att den anmodade medlemsstaten kan överlämna framställningen till en rättslig myndighet för bedömning av om den överensstämmer med de nationella villkor som inte omfattas av artikel 1, däribland konstitutionella krav. Konfidentiell information skulle till exempel kunna ingå bland sådana villkor.

Punkt 6

Punkt 6 innehåller en bestämmelse om att rådet får besluta om att utvidga tillämpningsområdet för artikel 1. Rådet kan anta en utvidgning av tillämpningsområdet i form av ett beslut enligt artikel 34.2 i Fördraget om Europeiska unionen. Enligt den artikeln får rådet genom enhälligt beslut agera på initiativ av en medlemsstat eller kommissionen och – enligt artikel 39.1 i Fördraget om Europeiska unionen – efter att ha hört Europaparlamentet. Protokollet kan sålunda ändras i detta avseende utan att konventionen behöver ändras.

Artikel 2: Framställningar om information om banktransaktioner

Artikel 2 innehåller bestämmelser om hjälp med detaljerad information om bestämda, redan fastställda bankkonton och transaktioner som har genomförts på dessa under en bestämd period. Genom artikeln införs det inte någon ny åtgärd, utan den klargör och vidareutvecklar en åtgärd som redan tillämpas enligt Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Det finns ett samband mellan artikel 1 och artikel 2, genom att den ansökande medlemsstaten kan ha erhållit uppgifter om kontot genom de åtgärder som anges i artikel 1 och därefter – genom att utnyttja systemet för kompletterande åtgärder enligt artikel 6 – kan begära information om de transaktioner som skett på kontot. Åtgärden är emellertid självständig och framställning kan också göras i fråga om ett bankkonto som de utredande myndigheterna i den anmodade medlemsstaten fått kännedom om på annat sätt eller genom andra kanaler.

Punkt 1

I punkt 1 görs det – i motsats till artikel 1 – inga hänvisningar till konton som är kopplade till en person som är föremål för brottsutredning. Det föreligger inte behov av att hänvisa till en brottsutredning, eftersom rättsakten bygger på Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp och konventionen från 2000. Därför är artikeln tillämplig på samma förfaranden som de i artikel 1 i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 3 i konventionen från 2000. Att det saknas en hänvisning till en person som är föremål för en brottsutredning gör det klart att medlemsstaterna är skyldiga att lämna hjälp också när det gäller konton som innehas av tredje man, personer som inte själva är föremål för en brottsutredning men vilkas konton på ett eller annat sätt har samband med en brottsutredning. Ett sådant samband måste den ansökande medlemsstaten ange i framställningen (se punkt 3). Ett praktiskt exempel, som gavs under förhandlingarna, var den situation, där en oskyldig och helt ovetande persons bankkonto användes som "transportmedel" mellan två konton, som innehas av den misstänkte, för att komplicera och dölja transaktionen. Artikel 2 ger den ansökande medlemsstaten rätt att få information om transaktioner till och från ett sådant konto.

Punkt 1 innehåller bestämmelser om hjälp inte bara i form av detaljerad information om ett särskilt bankkonto och de transaktioner som har genomförts under en bestämd period, utan också bestämmelser om att den anmodade staten skall lämna hjälp i form av "detaljerad information om alla sändande och mottagande konton". Syftet med detta är att klargöra att det inte räcker att den anmodade staten som svar på en begäran lämnar information om att en viss summa pengar skickades till/från kontot eller från/till ett annat konto en viss dag, utan att den också måste ge den ansökande medlemsstaten information om det sändande/mottagande kontot, dvs. kontonumret och andra uppgifter som är nödvändiga för att den ansökande medlemsstaten skall kunna gå vidare med en framställning om hjälp vad avser detta konto (genom det förenklade förfarande som anges i artikel 6, om kontot innehas i samma medlemsstat, eller genom att lämna in en ny framställning till en annan medlemsstat, alltefter omständigheterna). På så sätt kan den ansökande medlemsstaten spåra penningtransaktioner från konto till konto. När den anmodade medlemsstaten lämnar den detaljerade informationen om sändande och mottagande konton, enligt ovanstående, skall den i erforderliga fall beakta sina skyldigheter enligt 1981 års Europakonvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter.

Punkt 2

Denna bestämmelse motsvarar artikel 1.2. Se kommentarerna ovan om denna bestämmelse.

Punkt 3

Denna bestämmelse motsvarar artikel 1.4 första strecksatsen, men har en mildare lydelse, på grund av att framställningar enligt artikel 2 utgör ett väletablerat område för ömsesidig hjälp och till sin art är mer specifika än enligt artikel 1.

Punkt 4

Denna bestämmelse motsvarar artikel 1.5. Se kommentarerna ovan om denna bestämmelse.

Artikel 3: Framställningar om övervakning av banktransaktioner

Denna artikel innehåller en ny åtgärd, som inte finns med i någon tidigare rättsakt om ömsesidig hjälp i brottmål. Därför har artikeln formulerats på ett annat sätt än artiklarna 1 och 2, genom att artikel 3 bara ålägger medlemsstaterna att inrätta en övervakningsmekanism – medlemsstaterna skall kunna lämna hjälp på begäran – men låter varje medlemsstat besluta om huruvida och på vilka villkor som hjälp kan ges i ett specifikt fall. Resultatet är en artikel med mycket få detaljer. Artikeln har utformats efter den bestämmelse som reglerar kontrollerade leveranser i artikel 12 i konventionen från 2000.

Punkt 1

Denna punkt ålägger medlemsstaterna att införa en mekanism, så att de på begäran av en annan medlemsstat kan övervaka varje banktransaktion som i framtiden kommer att genomföras på ett särskilt bankkonto under en bestämd period.

Punkt 2

Denna punkt motsvarar artikel 2.3.

Punkt 3

Denna bestämmelse är en kopia av artikel 12.2 i konventionen från 2000 om kontrollerade leveranser. Detta innebär bland annat att den anmodade medlemsstaten får tillämpa de villkor som skulle behöva iakttas i ett liknande inhemskt ärende, bland annat minimistraff och dubbel straffbarhet.

Punkt 4

Punkt 4 anger att de behöriga myndigheterna i den ansökande och den anmodade medlemsstaten skall komma överens om hur övervakningen skall genomföras i praktiken. Detta ger den anmodade medlemsstaten full kontroll över de villkor på vilka övervakningen skall ske och gör det möjligt för den ansökande och den anmodade medlemsstaten att till exempel komma överens om att övervakning skall ske varje dag eller att det räcker med övervakning en gång i veckan med tanke på omständigheterna i fallet. Det ankommer på den anmodade medlemsstaten att besluta om realtidsövervakning kan tillhandahållas eller ej.

Artikel 4: Sekretess

Denna artikel är avsedd att säkerställa att den berörda bankkunden eller annan tredje person inte får information om att åtgärder enligt artiklarna 1–3 håller på att vidtas eller har vidtagits. Den använda lydelsen ligger nära lydelsen i artikel 8 i direktivet om penningtvätt. Det ankommer på varje medlemsstat att besluta om hur artikel 4 skall genomföras. Bestämmelsen kan till exempel genomföras genom ett särskilt förbud mot avslöjande, men den kan också genomföras genom mer allmänna sanktionsåtgärder mot beteenden som kan äventyra en pågående utredning.

B. Kompletterande åtgärder och framställningar

Artiklarna 5 och 6 är avsedda att skynda på och förenkla förfarandena, när det vid verkställandet av en framställning om ömsesidig rättslig hjälp framgår att det kan krävas en kompletterande åtgärd. Artiklarna kommer naturligtvis att i hög grad kunna utnyttjas i fråga om hjälp i samband med bankkonton – där skyndsamhet ofta är av yttersta vikt – men deras tillämpning är inte begränsad till sådan hjälp. Bestämmelserna är tillämpliga på varje framställning om ömsesidig rättslig hjälp.

Artikel 5: Informationsskyldighet

Artikel 5 ålägger den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten en skyldighet att omedelbart informera den an-

sökande myndigheten, om den vid verkställandet av en framställning anser att det kan vara lämpligt att vidta kompletterande åtgärder, som den ansökande myndigheten inte kunde förutse eller specificera i sin ursprungliga framställning. Detta kan innebära att information lämnas innan det formella svaret på framställningen kan lämnas.

Bestämmelserna i denna artikel är till exempel tillämpliga, om den anmodade medlemsstaten vid verkställandet av en framställning enligt artikel 1 identifierar ett konto och anser att den ansökande staten eventuellt kan vara intresserad av att så snart som möjligt erhålla information om vad som har hänt på kontot under den senaste tiden eller vad som kommer att hända på kontot inom en nära framtid. Informationsskyldigheten är emellertid inte begränsad till framställningar som omfattas av detta protokoll, utan har en allmän tillämpning, till exempel om det vid verkställandet av en framställning om husrannsakan framkommer ett behov av kompletterande åtgärder. I ett sådant fall kan den ansökande medlemsstaten, efter att ha blivit underrättad, lämna in ytterligare en framställning genom det förenklade förfarandet i artikel 6. Artikel 5 (men inte artikel 6) är också tillämplig, om den kompletterande åtgärden skall vidtas av en annan medlemsstat, till exempel när det vid verkställandet av en framställning enligt artikel 2 framgår att pengar har betalats in på ett bankkonto i en bank i en annan medlemsstat eller i tredje land.

Artikel 6: Kompletterande framställningar om ömsesidig rättslig hjälp

Denna artikel består av två punkter, vilka är avsedda att underlätta och påskynda förfarandet, när kompletterande åtgärder är nödvändiga.

Punkt 1

I denna punkt föreskrivs det ett förfarande som är av stor praktisk betydelse, nämligen att den ansökande staten inte behöver göra en helt ny framställning, när en kompletterande åtgärd krävs för samma undersökning eller förfarande. Den behöver endast göra en hänvisning till sin ursprungliga framställning, när den begär den ytterligare åtgärden, och lämna de kompletterande uppgifter som är nödvändiga.

Punkt 2

Den grundläggande förklaringen till bestämmelsen i punkt 2 är att det erfarenhetsmässigt har visat sig att inte alla myndigheter i medlemsstaterna är beredda att godta att en kompletterande framställning görs direkt av t.ex. en utländsk åklagare eller en förundersökningsdomare som befinner sig i den anmodade staten när framställningen verkställs. Genom bestämmelsen i punkt 2 säkerställs det att en sådan kompletterande framställning kan göras på platsen och att denna inte behöver sändas från den ansökande statens territorium. Vid tillämpningen av bestämmelsen i det enskilda fallet förutsätts det att den person som befinner sig i den anmodade staten är behörig enligt artikel 24 i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp eller artikel 24 i konventionen från 2000 att göra en framställning om ömsesidig rättslig hjälp.

Artikel 6.3 i konventionen från 2000, till vilken denna bestämmelse hänvisar, innehåller särskilda bestämmelser för Förenade kungariket och Irland när det gäller direkt kommunikation. Eftersom dessa stater får göra en tillfällig reservation med syftet att kommunikationen skall ske med deras respektive centrala myndigheter, måste alla kompletterande framställningar ställas till dessa myndigheter, så länge som reservationen kvarstår.

C. Skäl för avslag

Artiklarna 7–10 innehåller bestämmelser som avser att begränsa eller kontrollera skälen för avslag. Bestämmelserna gäller framställningar om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i allmänhet, inte endast för sådana fall som avses i artiklarna 1–4 i protokollet.

Artikel 7: Banksekretess

Bestämmelsen i artikeln, enligt vilken medlemsstaterna förhindras att åberopa banksekretess som skäl för vägran, bygger på första meningen i artikel 18.7 i 1990 års konvention om penningtvätt. Vid förhandlingarna enades man om att uttrycket "banksekretess" bör tolkas i vid mening, med beaktande av den gemenskapslagstiftning och nationella lagstiftning som är tillämplig på den finansiella sektorn.

Eftersom artikel 3 i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp är tillämplig, får medlemsstaterna tillämpa de formaliteter och förfaranden som föreskrivs i deras nationella lagstiftning ⁽¹⁾.

Artikel 8: Fiskaliska brott

I artikel 8.1 och 8.2 återges innehållet i artiklarna 1 och 2 i 1978 års tilläggsprotokoll till Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Till skillnad från detta instrument medges i det föreliggande protokollet inga reservationer mot denna bestämmelse (artikel 11). Genom artikel 8.1 och 8.2 ersätts och utvecklas artikel 50 i Schengenavtalets tillämpningskonvention. Den senare bestämmelsen upphävs därför genom artikel 8.3 i protokollet.

Artikel 9: Politiska brott

Denna artikel bygger i sin helhet på artikel 5 i 1996 års EU-konvention om utlämning. Bestämmelserna fanns inte med i det ursprungliga utkastet men infördes för att samtliga skäl för avslag enligt artikel 2 a i Europakonventionen om ömsesidig rättslig hjälp skulle omfattas. Artikel 2 b i denna konvention motsvaras av artikel 10 (se nedan).

Enligt principen i punkt 1 får inget brott betraktas som ett politiskt brott, när det gäller ömsesidig rättslig hjälp medlemsstaterna emellan. Enligt punkt 2 får medlemsstaterna emellertid

avge en förklaring om att de avser att frånga denna princip. Däremot tillåts ingen avvikelse för de terroristbrott som anges i punkten. Dessa brott är följande:

- a) Brott som avses i artiklarna 1 och 2 i Europeiska konventionen om bekämpande av terrorism av den 27 januari 1977.

Häri innefattas de allvarligaste brotten, t.ex. att ta gisslan, använda skjutvapen och sprängämnen, begå våldshandlingar som är riktade mot personers liv eller frihet eller som ut-sätter personer för kollektiv fara.

- b) Brott som innebär konspiration eller sammanslutning av brottslingar – och som motsvarar handlande enligt artikel 3.4 i konventionen av den 27 september 1996 om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater ⁽²⁾ – med syftet att begå ett eller flera av de brott som avses i artiklarna 1 och 2 i 1977 års konvention.

Detta går längre än artikel 1 f i 1977 års konvention, vilken är begränsad till försök att begå något av brotten i artikel 1 i 1977 års konvention eller medverkan till sådant brott eller medverkan till försök till sådant brott.

I artikel 3.4 i 1996 års konvention definieras ett sådant handlande på följande sätt: "Handlande varigenom en person bidrar till att en grupp personer, som handlar med gemensamt syfte, begår ett eller flera brott gällande terrorism enligt artiklarna 1 och 2 i Europakonventionen om bekämpande av terrorism, narkotikabrott och andra former av organiserad brottslighet eller andra våldshandlingar som är riktade mot en persons liv, fysiska integritet eller frihet, eller som skapar allmän fara för personer, när brotten är belagda med frihetsstraff eller frihetsberövande skyddsåtgärd upp till en tid av lägst tolv månader, även om den personen inte deltar i det egentliga utförandet av det eller de berörda brotten; bidraget skall ha varit avsiktligt och getts med kännedom antingen om syftet och gruppens allmänna brottsliga verksamhet eller om gruppens avsikt att begå det eller de berörda brotten."

I artikel 9.3 fastställs det slutligen att reservationer enligt artikel 13 i 1977 års konvention inte får tillämpas på ömsesidig rättslig hjälp medlemsstaterna emellan. Detta gäller både för de medlemsstater som fullt ut tillämpar principen i artikel 9.1 och för de medlemsstater som avger en förklaring i enlighet med artikel 9.2.

⁽¹⁾ Se artikel 18.7 andra meningen i 1990 års konvention om penningtvätt, där följande anges: "Om dess nationella lag gör det nödvändigt, kan en part kräva att en framställning om samarbete som skulle innebära hävande av banksekretess skall vara godkänd antingen av en domstol eller av någon annan rättslig myndighet, inbegripet allmän åklagare, i samband med handläggningen av brottmål."

⁽²⁾ EGT C 313, 23.10.1996, s. 11.

Artikel 10: Översändning av avslag till rådet samt involvering av Eurojust⁽¹⁾**Punkt 1**

Enligt punkt 1 i artikel 10 åläggs i vissa fall en medlemsstat som avslår en framställning om ömsesidig rättslig hjälp att översända ett motiverat beslut om avslaget till rådet för eventuellt övervägande och efterföljande bedömning. Skyldigheten gäller endast om den anmodade medlemsstaten har fattat ett formellt beslut om att avslå framställningen och, i motsats till bestämmelserna i punkt 2, inte i icke avgjorda fall. Förfarandet kommer därför inte att inverka på domarkårens oberoende. Skyldigheten gäller dessutom endast om den ansökande medlemsstaten vidhåller sin framställning och det inte är möjligt att finna någon lösning.

Punkt 1 syftar till att ge rådet möjlighet att bedöma och följa upp hur det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna fungerar. Informationen till rådet bör naturligtvis vara begränsad till fakta som är relevanta för bedömningen av hur det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna fungerar. Skyldigheten att informera rådet innefattar följaktligen inte någon sekretessbelagd eller på annat sätt känslig information som kan finnas i handlingarna.

Förfarandet påverkar inte tillämpningen av artikel 35.7 i Fördraget om Europeiska unionen. Enligt denna bestämmelse skall domstolen vara behörig att bland annat avgöra vissa tvister mellan medlemsstaterna, om rådet inte kan avgöra tvisten inom sex månader efter det att den hänsköts till rådet av en av dess medlemmar. Förfarandena enligt artikel 35.7 i EU-fördraget respektive artikel 10.1 i protokollet är oberoende av varandra.

I *första strecksatsen* hänvisas till avslag i samband med överhöghet, säkerhet, allmän ordning eller andra väsentliga intressen.

I *andra strecksatsen* hänvisas till avslag i samband med åsidosättande av kravet på dubbel straffbarhet och bristande överensstämmelse med nationell lagstiftning.

Den *tredje och sista strecksatsen* i punkt 1 infördes i huvudsak för att betona behovet av att följa upp tillämpningen av artikel 1.5 och mer specifikt tillämpningen av villkoret om överensstämmelse med den nationella lagstiftningen, trots att andra strecksatsen omfattar detta. Bestämmelsen infördes, eftersom flera medlemsstater uttryckt farhågor för att möjligheten att tillämpa nationell lagstiftning annars skulle kunna försvaga skyldigheten i artikel 1.

Punkt 2

Artikel 10.2 är en påminnelse om att de behöriga myndigheterna i en medlemsstat, när Eurojust har inrättats, kan använda sig av Eurojust för att lösa problem vid verkställandet av en framställning i samband med bestämmelserna i punkt 1. Rådet

antog den 28 februari 2002 rådets beslut 2002/187/RIF om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet⁽²⁾. I artikel 10.2 föreskrivs inga befogenheter för Eurojust – dessa finns angivna i rådets nämnda beslut. Artikel 10.2 kan användas i de fall när den anmodade staten inte kan ge hjälp i enlighet med den ansökande statens framställning. Eurojust kan naturligtvis endast behandla fall som rapporterats till Eurojust i den mån fallet ligger inom Eurojusts behörighet. De två nationella medlemmarna i Eurojust – medlemmen från den ansökande staten och medlemmen från den anmodade staten – kan i ett sådant fall göras medvetna om konflikten och hjälpa till med att finna en lösning som är godtagbar för båda stater. Hjälpen från Eurojust kan, i motsats till bestämmelserna i punkt 1, erhållas även i icke avgjorda fall.

D. Slutbestämmelser**Artikel 11: Reservationer**

Enligt artikel 11 hindras medlemsstaterna från att göra andra reservationer mot bestämmelserna i protokollet än dem som uttryckligen anges i artikel 9.2.

Artikel 12: Territoriell tillämpning

I artikel 26 i 2000 års konvention föreskrivs att tillämpningen av konventionen på Gibraltar skall träda i kraft, när den europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har utsträckts till Gibraltar. I konsekvens med detta föreskrivs det i artikel 12 i protokollet att tillämpningen av protokollet på Gibraltar kommer att träda i kraft när konventionen har trätt i kraft i Gibraltar, i enlighet med artikel 26 i 2000 års konvention.

Artikel 13: Ikraftträdande

I denna artikel regleras ikraftträdandet av protokollet på i princip samma sätt som i artikel 27 i konventionen från 2000, med det tillägget att protokollet inte skall träda i kraft eller tillämpas förrän konventionen från 2000 har trätt i kraft eller börjat tillämpas.

Protokollet skall träda i kraft 90 dagar efter det att de förfaranden som är nödvändiga för antagandet av protokollet har slutförts av den åttonde stat som var medlem i Europeiska unionen den 16 oktober 2001, när rådet antog akten om upprättandet av protokollet. Om konventionen från 2000 emellertid inte har trätt i kraft vid denna tidpunkt, skall protokollet träda i kraft när konventionen från 2000 träder i kraft. Protokollet skall först tillämpas mellan dessa åtta medlemsstater eller eventuellt de minst åtta medlemsstater som har antagit protokollet när konventionen från 2000 träder i kraft. För var och en av de övriga medlemsstaterna kommer det att träda i kraft 90 dagar efter det att de har slutfört sina förfaranden för antagandet. När protokollet träder i kraft medför detta att artikel 35 i Fördraget om Europeiska unionen avseende behörigheten för Europeiska gemenskapernas domstol skall tillämpas.

⁽¹⁾ Se rådets uttalande om dubbel straffbarhet och andra frågor rörande beslut om avslag på framställningar i fotnoten till kapitel I.

⁽²⁾ EGT L 63, 6.3.2002, s. 1.

Enligt punkt 5 får varje medlemsstat, i samband med antagandet av protokollet eller vid varje annan tidpunkt därefter, förklara att protokollet i förväg skall gälla medlemsstatens förbindelser med de andra medlemsstater som har lämnat samma förklaring. Detta kommer att göra att protokollet så snart som möjligt kan börja tillämpas mellan de berörda medlemsstaterna. En förklaring enligt denna punkt skall börja gälla 90 dagar efter det att den har deponerats. Om konventionen från 2000 enligt artikel 27.5 i denna emellertid skall börja tillämpas mellan de berörda medlemsstaterna med verkan från en senare dag, skall protokollet också börja tillämpas mellan dessa medlemsstater med verkan från den dagen.

Punkt 7 gäller inledningsfrågor och det fastställs att protokollet endast skall tillämpas på ömsesidig rättslig hjälp som inleds efter det att protokollet har trätt i kraft eller börjat tillämpas mellan de berörda medlemsstaterna.

Artikel 14: Anslutande stater

Bestämmelserna om anslutande stater har utformats enligt motsvarande bestämmelser i artikel 28 i konventionen från 2000.

Denna artikel anger att protokollet är öppet för anslutning av varje stat som blir medlem i Europeiska unionen och fastställer närmare bestämmelser för denna anslutning.

I punkt 4 fastställs att om protokollet redan är i kraft när en ny medlemsstat ansluter sig, skall det träda i kraft i förhållande till den medlemsstaten 90 dagar efter det att staten har deponerat sitt anslutningsinstrument. Om protokollet emellertid ännu inte har trätt i kraft 90 dagar efter denna stats anslutning, skall det träda i kraft i förhållande till den staten den ikraftträdandedag som anges i artikel 13.

En anslutande stat kommer också att kunna lämna en förklaring om tillämpning i förväg i enlighet med artikel 13.5.

I enlighet med principen i artikel 13.6 fastställs det i artikel 14.6 att protokollet inte kan träda i kraft eller börja tillämpas i förhållande till en anslutande stat förrän konventionen från 2000 har trätt i kraft eller börjat tillämpas i förhållande till den staten.

Artikel 15: Islands och Norges ställning

Denna bestämmelse motsvarar artikel 2 i konventionen från 2000. Det anges att artikel 8 om fiskaliska brott skall betraktas

som åtgärder som ändrar eller bygger på bestämmelserna i bilaga A till det avtal som rådet ingick med Island och Norge den 18 maj 1999 om dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket (associeringsavtalet). I artikel 2.3 i associeringsavtalet anges det att Europeiska unionens rättsakter och åtgärder på detta område skall godkännas, införas och tillämpas av Island och Norge.

Artikel 16: Ikraftträdande för Island och Norge

Denna artikel motsvarar artikel 29 i konventionen från 2000. Den innehåller närmare bestämmelser om ikraftträdandet för Island och Norge av artikel 8 i protokollet. Dessa bestämmelser fastställs i enlighet med associeringsavtalet (se kommentarerna till artikel 15).

Som anges i artikel 16.1 är situationen i huvudsak den att bestämmelserna i artikel 8 i protokollet skall träda i kraft för Island och Norge 90 dagar efter det att de båda länderna har anmält att de har uppfyllt de relevanta konstitutionella kraven. När detta har skett kommer bestämmelserna att tillämpas på ömsesidig rättslig hjälp mellan dem och de medlemsstater för vilka protokollet redan har trätt i kraft. Det bör emellertid noteras att det inte finns någon bestämmelse om tillämpning i förväg när det gäller Island och Norge.

Punkt 2 gäller den situation då protokollet träder i kraft för en medlemsstat när bestämmelserna i artikel 8 i protokollet redan har trätt i kraft för Island och/eller Norge. I punkt 3 fastställs att artikel 8 inte skall vara bindande för Island och Norge förrän de bestämmelser som det hänvisas till i artikel 2.1 i konventionen från 2000 har trätt i kraft för dessa länder. Punkt 4 garanterar att bestämmelserna i artikel 8 kommer att träda i kraft för Island och/eller Norge senast den dag då de träder i kraft för den 15:e av de stater som var medlemmar i Europeiska unionen när konventionen antogs.

Artikel 17: Depositarie

I denna artikel fastställs det att rådets generalsekreterare skall vara depositarie för protokollet. Generalsekreteraren skall underrätta medlemsstaterna om alla anmälningar från medlemsstaterna i samband med konventionen. Dessa anmälningar skall offentliggöras i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* tillsammans med relevanta uppgifter om antaganden, anslutningar, förklaringar och reservationer.